

Irodalom- és tudománytörténeti bevezetés – Biblia

BBN-HEB-241

2008/09 őszi félév

Kónya Judit

Kánon (a héber kánon története, alexandriai kánon)

Fogalmak:

Biblia, Septuaginta, Vulgata, kánon, deuterokanonikus / apokrif irodalom, pszeudepigrafikus irodalom, Pentateukhosz, apokalipszis

Tanakh / Ha-szefarim / Kivé ha-kodes / Mikra, Tora, Neviim (risonim, aharonim), Ketuvim, szefarim hicconim, hames megillot

A HÉBER KÁNON VIZSGÁLATÁNAK SZEMPONTJAI:

A kánon kialakulása – Kronológia

- *Tora*, Jósijahu reformjai, Ezra
- *Neviim*, korai próféták (*risonim*, történeti könyvek); kései próféták (*aharonim*): író- (nagy)próféták, kispróféták; próféták kronológiája
- *Ketuvim*: bölcsességirodalom, történeti könyvek, liturgikus és szerelmi költészet; rabbinikus viták (Ezékiel, *Mislé*, *Kohelet*, *Sir ha-sirim*, Eszter)
- kanonizálás lépései:
 - *Tora* (kanonizálás időpontja: i.e. V-IV. század)
 - *Neviim* (kanonizálás időpontja: i.e. III-II. század)
 - *Ketuvim* (kanonizálás időpontja: i.sz. II. század)

A kánon fejlődése – Műfajok

- a bibliai korpusz alapja: Mózes Tórája, Dávid zsoltárai, történeti könyvek, bölcsességirodalom, író-próféták könyvei
- kései történeti könyvek: Ezra, Nehemia, Krónikák I-II

A kánon lezárása

- Javne (?)
- kánon kialakításának elvei: 1, régiség, 2, autoritás
- „inspirált” és kanonikus könyvek

A héber szöveg hagyományozása

- *szofrim*, maszoreták, karaiták; szövegtagolás, hangsúlyjelek
- zsinagógai használat, Palesztína / Babilón (*parasa*, *parasijot*)

A GÖRÖG KÁNON

- a görög fordításról (Ariszteász-levél)
- a Septuaginta beosztása (könyvek sorrendje a héber Bibliához képest, fejezetek rendje, betoldások)
- deuterokanonikus könyvek:
 - történeti könyvek: Makkabeusok könyve (I-III)
 - prófétai könyvek: Báruk könyve, Jeremiás levele
 - liturgikus költészet: Azaria imája, a három ifjú éneke (Dániel könyve)
 - bölcsességirodalom: Salamon bölcsessége, Ben Szira (Jézus, Sirák fia), Makkabeusok könyve IV
 - narratív hozzáttétel a héber kánonhoz: Tóbit könyve, Judit könyve, Zsuzsanna

HÉBER KÁNON

(rövidítésjegyzék)

Tora: Gen, Ex, Lev, Num, Deut

Neviim:

– *Risonim:* Jos, Jud, 1Sam, 2Sam, 1Reg, 2Reg

– *Aharonim:* Jes, Jer, Ez, Hos, Joel, Am, Ob, Jon, Mikh, Nah, Hab, Cef, Hag, Zekh, Mal

Ketuvim: Ps, Job, Prov, Rut, Cant, Koh, Lam, Eszt, Dan, Ezr, Neh, 1Chron, 2Chron

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT BIBLIÁJA

Tóbiás, Judit, Makkabeusok I-II, Sirák fia könyve, Báruk könyve

AJÁNLOTT IRODALOM:

Stemberger, Günther, *A zsidó irodalom története* (Budapest: Osiris Kiadó, 2001)

Soggin, J. Alberto, *Bevezetés az Ószövetségbe* (Budapest: Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, 1999) pp. 28-50

Scheiber Sándor, vál., *A feliratoktól a felvilágosodásig, Zsidó irodalomtörténeti olvasmányok* (New York - Budapest - Jeruzsálem: Múlt és Jövő, 1997)

Frisch Ármin, *Szemelvények a Biblia utáni zsidó irodalomból* (Auktor Könyvkiadó, é.n.; az 1906-os Pallas-kiadás reprintje)